

doi.org/10.35339/ecd.2019.1-2.38-42
УДК 378.147:016:616.314-089.23

УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ НА КАФЕДРІ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ХНМУ

І.Л. Дюдiна, В.Г. Томiлiн, I.O. Перешивайлова, А.В. Погорiла

*Харківський національний медичний університет
Кафедра ортопедичної стоматології*

В статті проведено аналіз методів викладання на кафедрі ортопедичної стоматології ХНМУ з урахуванням сучасних потреб розвитку викладання та реформування системи охорони здоров'я України. На даний час, коли йде процес інтеграції України в європейський простір, шляхом євроінтеграції медичної освіти є запровадження в навчальний процес європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), яка допомагає досягти забезпечення якості медичної освіти та є шляхом запровадження стандартів, рекомендацій та основних інструментів для адаптації наших студентів та викладачів до системи навчання і викладання у вузах Європи. На кафедрі ортопедичної стоматології використовуються різні методи викладання: практичні заняття, на яких використовують сучасні педагогічні системи; різні форми піднесення лекційного матеріалу з урахуванням сучасних методів; фантомно-симуляційна система відпрацювання практичних навичок; закріплення отриманих практичних та теоретичних знань у процесі виробничої практики на базі Університетської клініки; навчання навичкам студентів знаходити та використовувати інформацію в інтернет-ресурсах. Викладання англійською мовою та написання методичних розробок за предметом дозволяє залучати до навчання студентів з різних країн та брати участь у спілкуванні на одному рівні з міжнародною стоматологічною спільнотою.

Ключові слова: навчання, викладання англійською мовою, практичні навички.

Навчання в вищих закладах освіти — це складний етап виховання спеціаліста високого рівня, який повинен мати достатню базу теоретичних знань, практичних навичок, об'єднувати ці вміння для досягнення найкращого результату у процесі лікування хворого завдяки логічному мисленню, застосуванню нових методів лікування та матеріалів, а також гідного та співчутливого відношення до пацієнтів. Навчання є складовою навчального процесу, без якого неможливо отримати всебічно розвинутої особистості, що відповідає високому рівню потреб сучасного суспільства. Виховання фахівця освітнього рівня роботи як конкурентоспроможного у сучасному світі високих технологій та методів лікування — є одним з основних завдань медичної освіти на всіх етапах його формування. В зв'язку з цим одним з головних напрямків навчання є покращання індивідуального підходу до розвитку творчих здібностей спеціаліста. За висловом відомого академіка Ю. К. Бабанського: «Процес навчання — це цілеспрямована взаємодія вчителя та учнів, у ході якої розв'язуються завдання освіти, виховання і загального розвитку особистості». Навчання — це основа майбутньої трудової діяльності, яка є основним джерелом існування, стимулом збільшити його соціальну значущість [1].

Враховуючи вищезазначене, метою нашого дослідження було вивчення шляхів оптимізації су-

часних методів викладання на кафедрі ортопедичної стоматології Харківського національного медичного університету.

Структура системи підготовки медичних кадрів в Україні адаптована до принципів Всесвітньої Федерації медичної освіти і складається з додипломної та післядипломної освіти і безперервного професійного розвитку. Політика України в галузі освіти дотримується поглядів створення вищої освіти світового рівня та інтеграції її у міжнародне науково-освітнє співтовариство. З 2005 року за Державною програмою в Україні введено Болонську систему навчання. В останній час система вищої освіти передбачає отримання студентом рівня бакалавра, а потім магістра. Водночас процес інтеграції вищої освіти України у європейський простір передбачає об'єднання всесвітнього опиту з національними особливостями системи навчання. Це допоможе оптимізувати якість підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог. Шляхом євроінтеграції медичної освіти є запровадження в навчальний процес європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), яка допомагає досягти забезпечення якості медичної освіти у світлі реформування нової системи охорони здоров'я України. Для цього потрібно повністю переформувати організацію системи навчання, а також і викладання дисциплін у вищих медичних закладах.

Основними положеннями ЄКТС є запровадження стандартів, рекомендацій та основних інструментів для адаптації наших студентів та викладачів до системи навчання і викладання у вузах Європи. Для цього сучасна система викладання передбачає прозорість навчальних планів, відображає результати навчання та навчання, відповідальність за якість навчання студента. Це надає можливість збільшити мотиваційні потреби студентів до навчання, значно активізувати та оновити методично-навчальне забезпечення, в тому числі й оновити сайт університету та окремих сайтів кожної кафедри. Це дає змогу студентам застосовувати інноваційне дистанційне навчання та значно активізувати самостійну роботу [2].

Якість навчання в певній мірі залежить від поліпшення умов взаємодії викладача і студента шляхом вдосконалення комунікативних відносин, правильної організації самостійної роботи студента, оптимального вибору методів навчання тощо.

Педагогічні дослідження свідчать, що під час лекції засвоюється 5% навчального матеріалу, під час читання – 10%, наочні та аудіоматеріали ефективні на 20%, демонстрація – на 30%, робота в дискусійній групі – 50%; практика через дію ефективна на 75%. І тільки під час навчання інших дає 90%-вий результат [7].

Одним із чинників, які підвищують ефективність навчання, є групова робота з використанням інтерактивних методів. Суть цих методів у тому, що навчання відбувається завдяки взаємодії тих, хто навчається. Це є вчитель і учень. Вчитель виступає лише як керівник діяльності тих, хто навчається, спрямовує їх, допомагає їм дійти певних висновків, мотивуючи до творчої діяльності, скеровує на пізнання світу і себе в ньому.

На сьогоднішній день, коли обсяг інформації зріс до неможливості осягнення її однією людиною, функція вчителя полягає не в передачі знань, а у формуванні навичок здобувати їх.

Кожен з існуючих сучасних методів навчання вимагає від вчителя дотримання таких принципів: не нав'язування студентам власної точки зору, можливість дискутувати, визнання розбіжності думок.

Нові сучасні методи викладання, які застосовуються на заняттях кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ.

1. Складання проблемних завдань та пошуки відповідей на них

Дескрипція. Декілька студентів складають проблемні завдання до теми заняття, а інші відповідають.

Цінність методу. Проблемні завдання – це питання, які передбачають розмаїття думок. Ця форма роботи дає змогу розвивати такі навички, як аналітичне та логічне мислення, ораторські здібності тощо.

2. Загадка

Дескрипція. Студент надає визначення терміну. Інші мають вгадати, про що конкретно йде мова.

Цінність методу. Цікава форма закріплення матеріалу, останнім часом їй надається багато уваги. Формується вміння виділяти головне, розвиваються творчі здібності, стимулюється робота з додатковою літературою тощо.

3. Проведення практичних занять у формі дебатів

Дескрипція. Визначаються дві команди (2 або 3 студента). Обирається тема. Одна з команд стверджує тему, друга – заперечує. Формат дебатів можливо змінювати залежно від того, коли проходить гра, під час чи після занять. Студенти, які не задіяні в командах, можуть виконувати роль суддів, допомагати у доборі фактів та аргументів тощо.

Цінність методу. Даний метод виявляє у студентів рівень навичок, закладених у програмі.

4. Робота студентів у ролі експертів з правом оцінювати інших

Дескрипція. Студент-експерт готується за певною темою розділу. Після цього опитує за вивченою темою інших.

Цінність методу. Студент-експерт бездоганно оволодіває певним матеріалом, бо краще навчання – це вчити інших. Підвищується ефективність поточного контролю, розвиваються комунікативні навички, а ті, кому важко дається засвоєння матеріалу, отримують додаткову можливість перевірити себе, підняти власну самооцінку.

5. Експрес-опитування (тестування)

Дескрипція. Викладач складає питання, пов'язані з ключовими моментами теми. Надаються відповіді на всі питання нижче. Кожна правильна відповідь – один бал до загальної оцінки, кожна неправильна – мінус. За 5–10 запитань студенти отримують оцінку.

Цінність методу. Закріплюється фактичний матеріал, формується вміння виділяти головне, систематизувати факти, формується принцип відкритості та об'єктивізму при виставленні оцінок.

6. Когнітивні технології

Цінність методу. Сприяє розвитку і формуванню широкого кругозору у студентів, самостійному пошуку істини, критичному сприйманню суперечливих ідей та здібностей до аналізу.

7. Фантомно-симуляційне навчання студентів

Дескрипція. Забезпечує індивідуальний практичний підхід до вивчення ситуаційних задач на фантомах.

Цінність методу. Студенти активніше беруть участь у клінічному розборі на фантомі пацієнта з можливістю обґрунтування діагнозу та плану лікування (рис. 1). Вони відпрацьовують основні навички за предметом: одонтопрепарування під вкладки, кукові вкладки зі штифтом, штучні коронки; вдосконалюють на фантомі різноманітні методики отримання

Рис. 1. Навчання у фантомному класі

мання анатомічних відбитків різними відбитковими матеріалами; відпрацьовують етапи виготовлення знімних протезів з подальшим їх виготовленням в зуботехнічній лабораторії [5].

8. Участь у клінічному розборі тематичних хворих, з обґрунтуванням діагнозу та плану лікування [4]

Дескрипція. Забезпечує застосування теоретичних навичок на практиці (рис. 2).

Рис. 2. Практичне заняття

Велике значення в отриманні необхідного рівня освіти, як і раніше, має якісна навчально-методична література, яка може бути представлена електронними виданнями відповідно до сучасних потреб. В сучасному світі, коли різко збільшився обсяг інформації, функція викладача полягає не тільки в передачі знань, а і у формуванні навичок здобувати їх. Отримати необхідну інформацію допомагає сучасна бібліотека, яка відкрита на базі нашого університету.

Також на кафедрі ортопедичної стоматології ведеться відповідна методична робота, яка охоплює всі розділи сучасної ортопедичної стоматології. Видається література трьома мовами: українською – для вітчизняних студентів, російською – для російськомовних іноземних студентів, англійською – для англомовних студентів [3].

На практиці студенти відпрацьовують отримані знання на різних заняттях, лекціях та самостійній роботі. Завдяки відкриттю університетської клініки, де здійснюється виробнича практика, студенти 2-го та 4-го курсів безпосередньо впроваджують результати наукових досліджень кафедри разом з відпрацюванням практичних навичок (рис. 3).

Для покращення якості навчання в ХНМУ, а саме на кафедрі ортопедичної стоматології, для підготовки до ліцензійного іспиту «Крок-2» видається методична базова розробка та проводиться попередній тренувальний іспит на базі тренінгового центру університету. Це важливо для виявлення у студентів проблем з дисциплінами, щоб більш ретельно опрацювати розділи за предметом з метою усунення прогалин. З метою удосконалення навчання на кафедрі ортопедичної стоматології використовуються традиційні та нетрадиційні методи навчання та

Рис. 3. Практика в університетській клініці

контролю знань студентів. Для підготовки студентів до ліцензійного іспиту «Крок-2. Стоматологія» на кафедрі створено сайт, який дає можливість студентам в будь-який час скласти тести «Крок-2. Стоматологія» і використовувати методичні розробки кафедри за тематикою практичних занять у процесі самопідготовки. Методами навчання є СНТ (студентське наукове товариство), НДР (науково-дослідна робота) студентів, студентська олімпіада, спрямовані на гнучке логічне мислення майбутніх лікарів. Студентів іноземних країн залучають до наукової діяльності за допомогою написання наукових статей після проведення дослідження та виступів на студентській конференції «ISIC». Така методика дозволяє в цілому проаналізувати поступовий процес навчання, проконтролювати його, провести корекцію з метою виховання кваліфікованого спеціаліста.

Крім практичних занять на кафедрі ортопедичної стоматології широко застосовується метод надання інформації студентам у вигляді лекцій (рис. 4). За допомогою лекцій реалізуються наступні функції: інформаційна, орієнтовна, пояснювальна, перекоувальна та виховна. Її сутність не в односпрямованій діяльності викладача, а і в його взаємодії зі студентами. Лекції за змістом поділяються на вступні, тематичні, оглядові та заключні. По характеру викладання – пояснювально-ілюстративні, лекції-прес-конференції, дискусії, бесіди та інтерактивні, за допомогою сучасного обладнання. За характером передачі змісту вони можуть бути академічні, або традиційні, інноваційні та бінарні [6].

Рис. 4. Лекція

Але якість навчання повинна починатися ще з приймальної комісії. Необхідно проводити прийом до медичного університету з урахуванням реальних нахилів і морально-психологічних особливостей абітурієнта, оскільки суспільство все більш відчуває дефіцит милосердних, чутливих, доброзичливих і безкорисних лікарів. Для цього збільшена кількість мінімальних балів для вступу в вуз. Це дозволяє проводити відбір більш обізнаних за ведучими предметами абітурієнтів і проводити вибір кращих з них. При співбесіді з іноземними абітурієнтами теж необхідно збільшити вимоги до якості базових та мовних знань (англійської або української мови). Водночас виникають відповідні вимоги до кафедр іноземної мови для більш якісної мовної підготовки, що надається абітурієнтам, а потім і студентам надається можливість якісно сприймати та засвоювати інформацію за предметом. А зрозумілі для студента теоретичні питання у подальшому надають можливість якісно впровадити їх у практику.

Велике значення останнім часом набуває володіння викладачами англійською мовою, що

необхідно для спілкування та надання знань за спеціальністю англомовним студентам. Англійська мова також надає можливість, у зв'язку з глобалізацією та розвитком інтернету, оцінити та використовувати останні світові наукові розробки, що публікуються на тематичних веб-сайтах. Крім того, це дозволяє лікарям та науковцям в усьому світі без проблем спілкуватися та обмінюватися інформацією на різних наукових заходах, конференціях тощо.

Отже, активні засоби навчання та удосконалення сучасних методів викладання з відпрацюванням цих знань в фантомних класах та на практиці створюють умови формування і закріплення професійних знань, умінь і навичок для студентів кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ. Вони мають вплив на підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності. Використання викладачами активних методів у вузівському процесі навчання сприяє подоланню стереотипів щодо навчання, виробленню нових підходів до професійних ситуацій, розвитку творчих здібностей у студентів.

Література

1. Василик В. С. Вивчення професійних ціннісних орієнтацій студентів-медиків як механізм формування професійного відбору абітурієнтів / В. С. Василик // Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 р.р.: тези доповідей навчально-методичної конференції, 25 березня 2015 року. — Вінниця, 2015. — С. 20–21.
2. Мороз В.М. Проблеми та перспективи вищої медичної освіти у реалізації Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я України / В. М. Мороз, Ю. Й. Гумінський, Л. В. Фоміна, Т. Л. Полєся // Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 р.р.: тези доповідей навчально-методичної конференції, 25 березня 2015 року. — Вінниця, 2015. — С. 3–6.
3. Козак Н. В. Важливість вивчення іноземної мови у реалізації побудови нової системи охорони здоров'я України / Н. В. Козак, С. Г. Пойда // Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 р.р.: тези доповідей навчально-методичної конференції, 25 березня 2015 року. — Вінниця, 2015. — С. 88–89.
4. Належне забезпечення вищої освіти навчальною книгою — невід'ємна складова забезпечення якості освітньої діяльності / Ю. С. П'ятницький [та ін.] // Медична освіта. — 2016. — № 2. — С. 40–49.
5. Ніконов А. Ю. Досвід фантомно-симуляційного навчання студентів стоматологів з дисципліни «ортопедична стоматологія» / А. Ю. Ніконов, І.О. Перешивайлова // Матеріали І навчально-методичної конференції, присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ, 30 листопада 2016 року. — Харків, 2016. — С. 117–119.
6. Марчук І. А. Шляхи вдосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових економічних підходів у роботі кафедри медичного університету / І. А. Марчук // Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах: тези доповідей навчально-методичної конференції, 26 лютого 2014 року. — Вінниця, 2014. — С. 155–156.
7. Житник Б. Основи сучасного навчання / Б. Житник // Сучасні шкільні технології; [упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц]. — К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. — Ч. 1. — С. 18.

И.Л. Дюдина, В.Г. Томилин, И.А. Перешивайлова, А.В. Погорелая

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ ПРЕПОДАВАНИЯ НА КАФЕДРЕ ОРТОПЕДИЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ ХНМУ

В статье проведен анализ методов преподавания на кафедре ортопедической стоматологии ХНМУ с учетом современных потребностей развития преподавания и реформирования системы здравоохранения Украины. В настоящее время, когда идет процесс интеграции Украины в европейское пространство, путем евроинтеграции медицинского образования является внедрение в учебный процесс европейской кредитно-трансферной системы (ЕКТС), которая помогает достичь качества медицинского образования и является путем введения стандартов, рекомендаций и основных инструментов для адаптации наших студентов и преподавателей к системе обучения и преподавания в вузах Европы. На кафедре ортопедической стоматологии используют

ся различные методы преподавания: практические занятия, на которых используют современные педагогические системы; различные формы преподнесения лекционного материала с учетом современных методов; фантомно-симуляционная система отработки практических навыков; закрепление полученных практических и теоретических знаний в процессе производственной практики на базе Университетской клиники; обучение студентов навыкам поиска и использования информации в интернет-ресурсах. Преподавание на английском языке и написание методических разработок по предмету позволяет привлекать к обучению студентов из разных стран и участвовать в общении на одном уровне с международным стоматологическим сообществом.

Ключевые слова: обучение, преподавание на английском языке, практические навыки.

I. Dudina, V. Tomilin, I. Pereshivaylova, A. Pogorelaya

IMPROVEMENT OF MODERN TEACHING METHODS AT THE DEPARTMENT OF ORTHOPEDIC DENTISTRY KHNMU

The article analyzes the teaching methods at the Department of Orthopedic Dentistry of KHNMU, taking into account the modern needs of the development of teaching and reforming the healthcare system of Ukraine. At present, when the process of Ukraine's integration into the European space is on going, the European integration of medical education is the introduction of the European credit transfer system (ECTS) into the educational process, which helps to achieve the quality of medical education and is by introducing standards, recommendations and basic tools for the adaptation of our students and teachers to the system of education and teaching in European universities. At the Department of Orthopedic Dentistry, various teaching methods are used, namely: practical exercises that use modern pedagogical systems; various forms of presentation of lecture material, taking into account modern methods; phantom-simulation system for work-out of practical skills; consolidation of the gained practical and theoretical knowledge in the process of industrial practice on the basis of the University Hospital. Teaching students the skills of finding and using information in Internet resources. Teaching in English and writing methodological instructions on the subject allows you to attract students from different countries to study and to be involved in communication at the same level with the international dental community.

Key words: learning, teaching English, practical skills.

Контактна інформація

Дюдіна Ірина Леонідівна — доцент, канд. мед. наук кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ

Адреса: 61022, Україна, м. Харків, просп. Науки, 4

E-mail: 10802@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3104-5132>

Томілін В'ячеслав Геннадійович — доцент, канд. мед. наук кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ

Адреса: 61022, Україна, м. Харків, просп. Науки, 4

e-mail: slavatom@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1305-8397>

Перешивайлова Ірина Олександрівна — асистент кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ

Адреса: 61022, Україна, м. Харків, просп. Науки, 4

e-mail: shoumustgoon@rambler.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9360-1600>

Погоріла Алла Володимирівна — асистент кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ

Адреса: 61022, Україна, м. Харків, просп. Науки, 4

e-mail: pogorila_allya@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3842-2167>